

Tiktaalik

TEKST

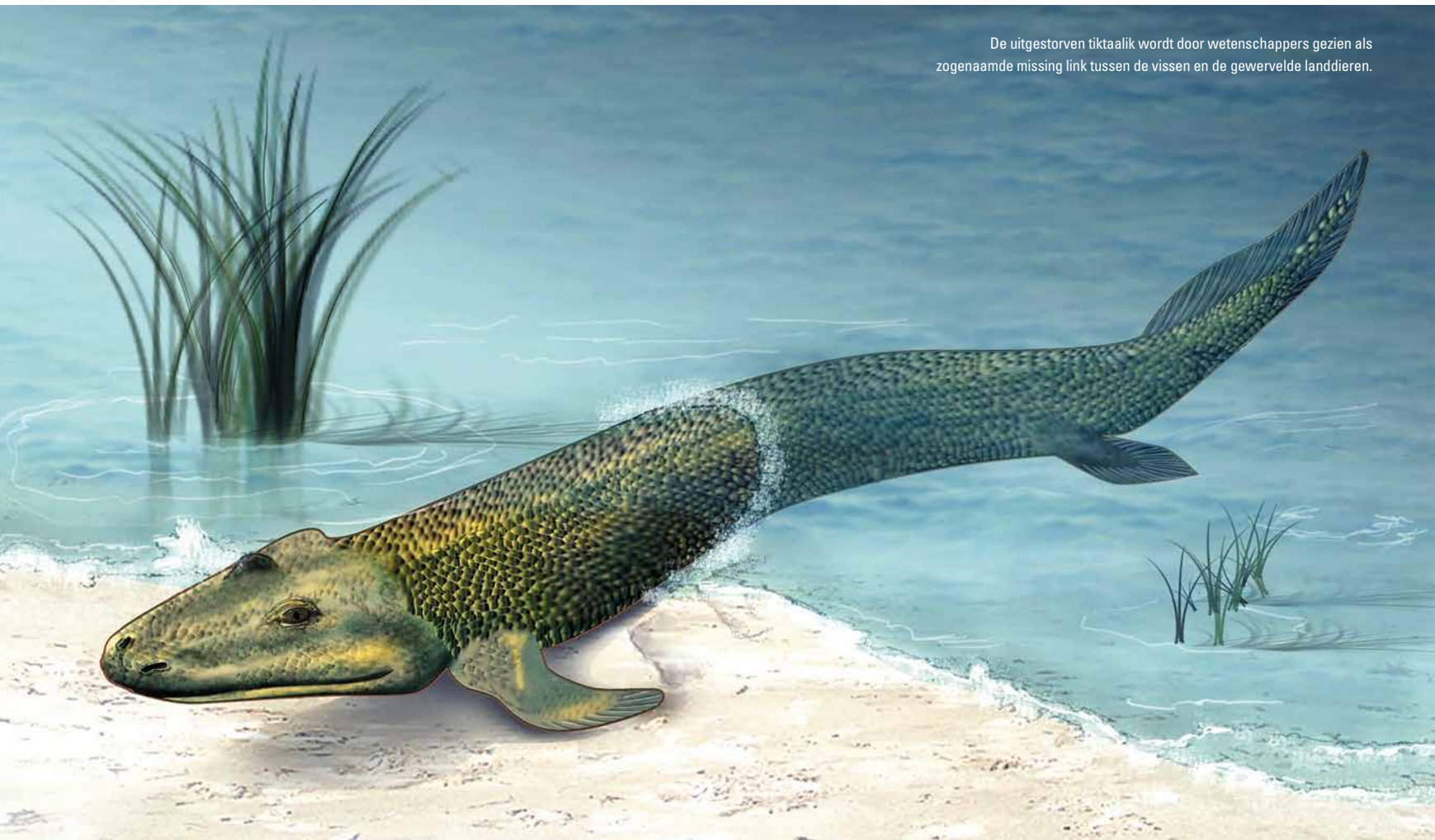
Cees van Kempen

IIIUSTRATIES

Cees van Kempen en Wikipedia

Laatst vroeg iemand mij naar het meest memorabele moment bij het maken van mijn natuurfilms. 'Wat was *het* ultieme kickmoment?' Ik hoefde niet lang na te denken.

De uitgestorven tiktaalik wordt door wetenschappers gezien als zogenaamde missing link tussen de vissen en de gewervelde landdieren.

In 2014 filmde ik hoe een ijsvogel een ei legde. Daar was ik live bij aanwezig. Mijn tentje stond bovenop het ijsvogel-nest, door mijzelf geconstrueerd. Een mini-filmstudiootje onder de grond. Terwijl het vrouwtje aan het persen was draaide ik, onzichtbaar voor haar, voorzichtig aan de focusring van mijn lens. Toen het ei tevoorschijn kwam balde ik mijn andere vuist. Ze draaide met haar achterwerk precies naar mijn camera en ploep, daar lag hij. Ik wist dat ik iets bijzonders had gefilmd en deed stil in gedachten een vreugdedansje.

Dinosaurusjes

Maar de vraag later nog eens overdenkend vroeg ik me af of dit nou *echt* het moment was. Was het antwoord niet te voor de hand liggend? Verder reflecterend dacht ik terug aan een ander moment, bij hetzelfde ijsvogel-nest, dat eigenlijk een nog diepere indruk op me maakte. Ik zat te koeke-loeren naar het zestal jonge ijsvogeltjes. Nog helemaal kaal, oogjes nog dicht. En ineens zag ik het.... Ik zat naar zes miniatuur dinosaurusjes te kijken! In een soort spirituele beleving waande ik me ineens honderd miljoen jaar terug in de tijd. WOW! En ik voelde dat het jachtige nu waarin ik leefde maar een minuscuul tijdpuntje was in honderden miljoenen jaren ontwikkeling van leven.

Een soortgelijke ervaring had ik een jaar later. Ik was toen bezig met het maken van een film over de bever. Moeder had maar liefst vier kleine koters en ik had het voorrecht om bij ze in de woonkamer te mogen kijken. In dit geval was mijn onderwerp, de bever, zich wel bewust van mijn aanwezigheid. Maar we trokken al een klein jaar samen op. Ik was geaccepteerd en mocht het intieme doen en laten van de familie meebelevén. Een paar weken later ging het kroost voor het eerst naar buiten, waar ik met mijn filmcamera natuurlijk al weer klaar zat. En toen was er het moment waarop een jong bevertje zijn knuistje rondom een wilgentakje boog. Verrek, dacht ik, dat knuistje... dat is geen 'dier'. Dat is, dat is... dat ben ik! Dat knuistje was het knuistje van een wezen, zo dicht bij de mens, zo nauw verwant... Ik kon het nauwelijks bevatten.

De missing link

Kort daarvoor was ik op een natuurfilm-festival in Engeland geweest. Een van de genomineerde documentaires was 'Your Inner Fish', waarin Dr. Neil Shubin de

kijker meeneemt op zijn zoektocht naar de ontbrekende schakel tussen de vis en de gewervelde dieren op het land. Vierhonderdmiljoen jaar geleden leefden er vissen in de oceanen en veertig miljoen jaar later kropen er amfibieën over land. Neil Shubin vertelt in de documentaire hoe hij zocht naar fossielen van de eerste dieren die zo'n 380 miljoen jaar geleden vanuit het water het land op moesten zijn gekropen. Hoe hij zocht en vond. Tiktaalik, de missing link tussen de vissen en de gewervelde landdieren. In dezelfde documentaire laat hij zien hoe het bouwplan van alle gewervelde dieren nog op dezelfde principes is gebaseerd. Hoe de mens en de vis in het embryonale stadium nog ongelooflijk veel op elkaar lijken. Hoe onze kaak zich ontwikkelt uit hetzelfde stukje bouwsteen dat bij de vis een kieuw wordt. Hoe wij, via Tiktaalik, in feite allemaal afstammen van de vis die aan land kwam. En hoe de opbouw van ledematen bij alle dieren die op aarde rondlopen daardoor in grote lijnen hetzelfde is.

Daar zat dus dat bevertje met zijn knuistje rondom een wilgentakje. En ik zag ineens de bouwtekening.

Bovenarm, één bot. Onderarm, twee parallelle botten. Dan een complex van botjes naast elkaar, met aan het einde de vingers. Hetzelfde bouwpatroon als bij de spitsmuis, de hond, de kamsalamander, de groene kikker en de ijsvogel. En bij mij! Moeder bever dook van onder water op. Ze gleed naar de kant en kroop naast haar kleintje. Ik dacht aan hoe Tiktaalik ooit ook de kant op kroop. WOW!

Draaiende aarde

Vorig jaar was ik met mijn maat aan het vissen en filmen in Afrika. Ongeveer bovenop de evenaar. Daar waar de zon 's avonds met een rotvaart achter de evenaar zakt. Ik zat op de oever en keek naar die rode bal. Ik dacht, daar zit ik

Jonge ijsvogeltjes: het zijn net dinosaurusjes.

dan, op een planeet vol met nazaten van Tiktaalik. Ik keek naar de zakkende zon. En ineens besepte dat ik helemaal niet naar een zonsongang keek. Nee, ik zat vast op een achterover wegdraaiende planeet, waardoor de zon buiten beeld verdween. En ik voelde me samen met de planeet tollend suizen door het zonnestelsel. Niks ondergaande zon, maar draaiende aarde. Zoals hij al miljarden jaren doet. Sinds lang voor Tiktaalik. En ik draaide mee. WOW!

En ineens zag ik het.... Ik zat naar zes miniatuur dinosaurusjes te kijken!

Zo overdacht ik dus die vraag: 'Wat was het ultieme kickmoment?' Het waren er meer. Het waren in feite de spirituele ervaringen van het onderdeel zijn van een groter geheel. Groter in ruimte. En groter in tijd.

'Ploenk' zegt mijn computer. Er komt een mailtje binnen. Reminder van Marco Kraal met de deadline voor het aanleveren van mijn artikel. Weg groter geheel. Weg Tiktaalik. Terug naar agenda en jachtig nu. Oei, even afkicken zeg. ■